

Vetenskapsrådet

GENUS I FORSKNINGSANSÖKNINGAR INOM UTBILDNINGSVETENSKAP

– en uppföljning av Vetenskapsrådets beredning och utfall år 2004

GENUS I FORSKNINGSGRANSÖKNINGAR INOM UTBILDNINGSVETENSKAP

– en uppföljning av Vetenskapsrådets
beredning och utfall år 2004

GENUS I FORSKNINGANSÖKNINGAR INOM UTBILDNINGSVETENSKAP
– en uppföljning av Vetenskapsrådets beredning och utfall år 2004

Rapporten kan beställas på www.vr.se

VETENSKAPSRÅDET
103 78 Stockholm

© Vetenskapsrådet
ISSN 1651-7350
ISBN 978-91-7307-112-3

Omslagsfoto: Scanpix/DigitalVision
Grafisk Form: Erik Hagbard Couchér, Vetenskapsrådet
Tryck: CM Digitaltryck, Bromma 2007

FÖRORD

Vetenskapsrådet har i uppdrag att främja genusforskning och verka för att genusperspektiv får genomslag i forskningen. För detta ändamål har Vetenskapsrådets styrelse tillsatt en tvärvetenskaplig kommitté för genusforskning, som givits en övergripande proaktiv och policyskapande roll. Bland annat identifierar genuskommittén genusforskningens problem, prövar lösningar samt arbetar med frågor kring vetenskaplig kvalitet och internationalisering.

Fram till och med år 2003 granskades genusrelaterade forskningsansökningar av genuskommitténs ledamöter. Från år 2004 genomförs denna beredning av respektive ämnesråd (humaniora och samhällsvetenskap, medicin, naturvetenskap och teknikvetenskap) samt av kommittén för utbildningsvetenskap.

Detta förändrade beredningssystem innefattar inte nödvändigtvis sakkunniga med dokumenterad genuskompetens. För att kunna tillskapa kunskap om och hur genusforskningen klarar konkurrensen om medel har Genuskommittén beslutat att följa upp 2004 års beredningsprocesser inom Vetenskapsrådet. Docent Hillevi Ganetz har genomfört uppgiften att granska beredningen inom delar av humaniora/samhällsvetenskap och docent Gunilla Carlstedt inom ämnesområdet medicin.

Föreliggande uppföljning avser område utbildningsvetenskap och har under år 2006 utförts av fil dr Susanne Andersson och docent Lars Jalmert i en kontinuerlig dialog med genuskommittén.

Britta Lundgren

Ordförande i Vetenskapsrådets kommitté för genusforskning

TACK

Rapporten presenterar en uppföljning av genus i forskningsansökningar som inkom till Vetenskapsrådet/Utbildningsvetenskapliga kommittén (UVK) år 2004. Uppföljningen genomfördes under två sommarmånader år 2006. Vid den här formen av tidsmässigt begränsade uppföljningar är det av yttersta vikt att på ett tidigt stadium få kontakt med de rätta personerna och med hjälp av dem få information om och tillgång till erforderligt material. Vera Novakova, som är forskningssekreterare bland annat i Vetenskapsrådets kommitté för genusforskning, har introducerat oss i materialet och gett ovärderlig hjälp. Hos UVK blev vi mycket positivt bemötta och har fått stöd och kunskap. Här vill vi rikta ett speciellt tack till Barbro Hänström, enhetschef VR/UVK, som varit ytterst tillmötesgående. Vidare vill vi ge en speciell eloge till Kerstin Nordstrand, forskningssekreterare VR/UVK, som kunnigt och engagerat introducerat oss, samt även hjälpt oss att bringa reda i materialet. Hon har också fungerat som diskussionspartner under inledningsfasen och sista tiden av uppföljningen. Uppföljningen har varit föremål för upprepade konstruktiva diskussioner i Vetenskapsrådets kommitté för genusforskning.

December 2006

Susanne Andersson och Lars Jalmert

INNEHÅLL

UPPFÖLJNINGENS SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	6
BAKGRUND	7
Utbildningsvetenskap	7
Genusforskningens framväxt	8
GENUS I 2004 ÅRS FORSKNINGSAKSÖKNINGAR	
INOM UTBILDNINGSVETENSKAP	11
Tillvägagångssätt, urval och tillförlitlighet	11
Antal granskade ansökningar	12
Klassificering av ansökningar	12
Genomgång av beredningsprocessen	13
Enkät till ordförande	14
Success rate	14
RESULTAT – KVALITATIVA OCH KVANTITATIVA, MED REFLEKTIONER	15
Fördelning av ansökningar efter genusinriktning	15
Gränsdragning – genusforskning eller ej	18
Beredningsprocessen	18
Beredningsgruppernas genuskompetens	22
Genuskommitténs kategoriseringar jämfört med skrivningar under randvillkor	23
Success rates för genusansökningar	24
SLUTSATSER OCH FÖRSLAG	27
REFERENSER	29
BILAGOR	30
1 Beredningsgruppernas sammansättning 2004	30
2 Brev och frågor till beredningsgruppernas ordförande	32
SUMMARY	34

UPPFÖLJNINGENS SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Beredning av ansökningar för genusforskning har tidigare delvis gjorts av Vetenskapsrådets genuskommitté. Vid ansökningstillfället 2004 övertogs denna uppgift av respektive ämnesråd och Utbildningsvetenskapliga kommittén (UVK). Ett syfte med denna uppföljning är att ta reda på utfallet för genusforskningen efter att förändringen genomförts. För att möjliggöra en sådan uppföljning som denna anmodades de sökande att med ett kryss i en ruta på ansökningsblanketten markera om ansökan ”berör frågor rörande genus/genusperspektiv”. Denna formulering var ganska allmänt hållen och var möjlig att tolka på flera olika sätt av de sökande. Att kryssa i rutan var inte obligatoriskt, vilket många tycks ha missuppfattat, utan var tänkt att fungera som ett underlag för en uppföljning som denna.

Föreliggande uppföljning har initierats av Vetenskapsrådets kommitté för genusforskning, även kallad genuskommittén och är den tredje uppföljningen i sitt slag, samtliga avseende ansökningar 2004. Den första genomfördes av Hillevi Ganetz som framförallt fokuserade projektansökningar som behandlats inom ämnesområdet humaniora och samhällsvetenskap (Ganetz, 2005). I den andra uppföljningen granskade Gunilla Carlstedt ansökningar inom det medicinska ämnesrådet (Carlstedt, 2007). I denna tredje rapport behandlas ansökningar som inkom till Utbildningsvetenskapliga kommittén vid den så kallade stora utlysningen våren 2004. De genuskryssade ansökningarna utgör det huvudsakliga underlaget och frågeställningarna är:

- Hur har begreppet genus använts och tolkats av de sökande och i beredningsprocessen?
- Grad av genuskompetens hos de sökande och i beredningsförfarandet.
- Vilken success rate hade ansökningar med genusinriktning.

BAKGRUND

Utbildningsvetenskap

Inrättandet av den Utbildningsvetenskapliga kommittén (hädanefter förkortat till UVK) inom Vetenskapsrådet är av ett relativt sent datum. I enlighet med budgetpropositionen för 2001 beslutade riksdagen att avsätta särskilda medel till utbildningsforskning i Sverige. Satsningen skulle förvaltas av Vetenskapsrådet där det även inrättades en Utbildningsvetenskaplig kommitté, med syftet att främja och stödja utbildningsvetenskaplig forskning av högsta kvalitet.

Bildandet av den Utbildningsvetenskapliga kommittén hade föregåtts av ett antal statliga utredningar som på olika sätt behandlat den utbildningsvetenskapliga forskningen. Lärarutbildningskommittén (SOU 1999:63) pekade på att lärarutbildningen hade en svag forskningsanknytning, något som de menade behövde förstärkas såväl organisatoriskt, finansiellt som vetenskapligt. Kommittén lade därför fram ett förslag om ett inrättande av ett nytt forskningsråd. I en senare utredning (Prop. 1999/2000:135) avvisades tanken om ett eget forskningsråd men istället gjordes bedömningen att en särskild kommitté för utbildningsvetenskap skulle inrättats vid Vetenskapsrådet. (Se även SOU 2005:31)

I olika politiska dokument har det utbildningsvetenskapliga fältet på olika sätt avgränsats och definierats, något som Aasen, Pröitz & Borgen (2005) menar kan beskrivas och analyseras utifrån tre principer; egendomsprincipen, relevansprincipen och innehållsprincipen.

Egendomsprincipen präglade de tidigare politiska dokumenten. Här knöts utbildningsvetenskap i huvudsak till lärarutbildningen och sågs då som ett sätt att samordna och styra finansieringen av en forskningsanknuten lärarutbildning. Utbildningsvetenskap avgränsades till att omfatta den forskning som bedrevs innanför lärarutbildningen och som var relevant för den pedagogiska yrkesutbildningen, samtidigt som den garanterade lärarutbildningens forskningsanknytning. Tanken var att man därigenom skapade möjligheter för lärare att få mer djupgående kunskaper om sitt eget verksamhetsfält plus att de kunde gå vidare och själva bli forskare.

Relevansprincipen har också funnits som en röd tråd då inriktningen av utbildningsvetenskapen har utretts. Man har då poängterat att utbildningsvetenskapen ska svara mot behov inom lärarutbildning och den pedagogiska verksamheten. Samtidigt skall forskningen också bidra med kunskap som kan tjäna som underlag för skolpolitiska beslut.

I senare statliga dokument återfinns ett tydligare **innehållsligt** fokus där det betonas att forskning inom det utbildningsvetenskapliga fältet inte bara ska bedrivas inom formella utbildningsinstitutioner utan att det även är nödvändigt att vidga fältet till att omfatta kunskapsgenerering inom andra delar av samhället såsom företag och organisationer. I propositionen *Forskning för framtiden* fokuseras de snabba samhällsförändringarna. Dessa innebär nya utmaningar och något som bör få återverkningar på forskningens organisering och innehåll. I förhållande till utbildningsvetenskapen sägs att forskningen är av strategisk betydelse för det framväxande kunskapsområdet och dess ständiga behov av kunskapsutveckling, utbildning och kvalificerat lärande (Prop. 1999/2000:81; Prop. 2000/2001:3).

Utifrån ett sådant brett perspektiv som finns, menar Aasen, Pröitz & Borgen (2005), att det inom utbildningsvetenskap är viktigt att öka förståelsen av hur kunskap skapas, tas emot och används. Det är också viktigt att förstå villkoren för lärande i såväl olika stadier av livet som skilda sammanhang samt att studera hur lärande kan organiseras. Begreppet utbildningsvetenskap ges av den följande definition:

Utbildningsvetenskap kan förstås som ett mer eller mindre integrerat tvärvetenskapligt område eller ett flervetenskapligt område där olika forskningsdiscipliner belyser olika problemställningar knutna till kunskapsutveckling, undervisning och lärande. Fältet kan omfatta lärande och undervisning inom olika utbildningsinstitutioner allt ifrån förskola till universitet, men också kunskapsutveckling och lärande i samhället och arbetslivet generellt. Utbildningsvetenskap kan behandla såväl formell och tillrättagad undervisning som informella och oavsiktliga läroprocesser.

Aasen, Pröitz & Borgen, sid. 28 (Vår översättning)

Genusforskningens framväxt

Hur kan då genusforskningens framväxt och utbredning beskrivas samt dess centrala begrepp definieras? Här hade vi ingående *kunnat* presentera en historik av den tvärvetenskapliga genusforskningens samt även genusforskningens framväxt. Vi hade också *kunnat* ge en utförlig bild av genusforskningens disciplinära och ämnesmässiga utbredning. Vidare hade vi *kunnat* fördjupa oss i den livaktiga och omfattade debatt som sedan länge och alltjämt pågår kring begreppet genus. Uppföljningens format medger emellertid inte sådana utvecklingar utan istället kommer vi att kort beskriva fältet och definiera dess centrala begrepp. Till vår hjälp använder vi även andras beskrivningar och definitioner.

Ett sätt att presentera genusforskningens historik, teoretiska tematik och utbredning är att använda metaforer och en bra metafor är att likna genusforskningen vid ett träd – ett stort träd med en rikt förgrenad krona där dess centrala stam växte fram under 1970-talets kvinnoforskning, samtidigt som dess underjordiska rötter hade bildats långt före dess. Under 1980-talet började trädets krona få sina tydliga förgreningar (Thurén 2003). Trädkronan har på senare år kompletterats med berikande, ibland utmanande men likväl nödvändiga tillskott i de nya grenarna som utgörs av mans- eller maskulinitetsforskning, forskning om etnicitet och intersektionalitet samt forskning som fokuserar sexualitet såsom queer-, homo- och bisexualitetsforskning.

Ett annat sätt att presentera genusforskningens utbredning är att analysera var genusforskare finns. Då ämnet är tvärvetenskapligt återfinns genusforskare både inom de etablerade ämnesområdena och som ett vetenskapligt fält. Under den längsta tiden, med den högsta koncentrationen och med det relativt sett största inflytandet har genusforskare varit verksamma inom humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnen. Inom medicin och naturvetenskap har genusforskarna varit färre men på senare år har de i tilltagande grad börjat göra sig gällande. På tvärs över dessa ämnesdiscipliner har det samtidigt funnits ambitioner att bygga upp ett eget ämne, genusvetenskap, något som idag är en realitet. Många långa diskussioner har förts på konferenser och annorstädes om vad som är den lämpligaste strategin för att stärka genusforskningen eller genusvetenskapen. Är det integration i de etablerade ämnena eller en separat uppbyggnad av genusvetenskapen som ämne man önskar? På senare år har ett slags konsensus uppnåtts kring att den dubbla strategin är den mest ändamålsenliga – både integration och separat uppbyggnad.

En diskussion om definitionen av begreppet genus pågår eftersom det är centralt i teoribildningen. En diskussion som visar på fältets vitalitet. Genusforskare är eniga om följande:

- genus är en social och kulturell konstruktion
 - genus *är* inte, utan det är något som skapas, eller "görs" i ständigt pågående konstruktionsprocesser i vilken, individ-, organisations- och samhällsnivån interagerar.
 - maktrelationen mellan könen är central för förståelsen av kön oavsett analysnivå.
 - alla påståenden om kön är något som problematiseras.
- (Se även Gunnarsson et. al 2003; Wahl et. al 2001; Thurén 2003)

Genusforskning är således ett mångfacetterat och tvärvetenskapligt fält där enighet råder om att genus är socialt och kulturellt konstruerat, och att det

är genusforskningens uppgift att ta reda på hur det ser ut och vad det innebär. Ganetz (2005) ger följande definition av begreppet genusforskning:

Svaret kan vara, enkelt uttryckt, det stora kunskapsområde som problematiserar hur genus, det vill säga kulturellt och socialt kön, "görs", konstrueras, blir till, formas – på olika nivåer, inom olika sfärer, i kulturen och samhälle.

GENUS I 2004 ÅRS FORSKNINGSANSÖKNINGAR INOM UTBILDNINGSVETENSKAP

Tillvägagångssätt, urval och tillförlitlighet

Ett första och mycket viktigt led av uppföljningen var att säkerställa undersökningsmaterialets tillförlitlighet, det vill säga att ta reda på hur många ansökningar som var genuskryssade och hur stor andel av samtliga ansökningar de utgjorde. Denna genomgång var enligt planeringen tänkt att på sin höjd ta några dagar i anspråk då såväl samtliga ansökningar som de genuskryssade ansökningarna fanns inlagda och därmed möjliga att ta fram som register från Vetenskapsrådets (VR) databas. Så blev emellertid inte fallet utan istället kom en oproportionerligt stor del av den tid som var avsatt för uppföljningen att ägnas åt att i flera steg gå igenom undersökningsmaterialet. Redan Ganetz (2005) påtalade att det vid hennes uppföljning fanns svårigheter att få fram säkra listor över de projektansökningar där genusrutan markerats. Hon uppdagade en diskrepans i antalet genuskryss mellan olika listor. Orsaken till denna diskrepans var oklar.

Enligt VRs officiella statistik, i årsredovisningen för 2004, inkom det totalt 315 ansökningar till VR/UVK i den så kallade stora utlysningen. IT avdelningen på VR har för denna uppföljning tagit fram ett råmaterial som visar fördelningen på olika bidragsformer samt fördelningen mellan ansökningar med eller utan genuskryss. Av de 315 ansökningarna var 197, eller 62,5 procent genuskryssade. Genomgången av undersökningsmaterialet har genomförts enligt följande:

- Den lista som Ganetz (2005) använde vid sin uppföljning jämfördes av oss med en förteckning över samtliga inregistrerade ärenden i det aktuella undersökningsmaterialet med genuskryssen markerade.
- För att undersöka om det eventuellt fanns ytterligare genuskryssade ansökningar, vilket även blev ett sätt att säkerställa slusslistans tillförlitlighet, gjordes en genomgång av sidan två bland de hos VR arkiverade originalhandlingarna och då av dem som enligt listan inte var genuskryssade. Om de varit genuskryssade hade detta varit markerat på sidan två. Inga nya genuskryss tillkom.

- Därefter lästes rubriker, nyckelord och abstracts för samtliga ansökningar för att ta reda på om det fanns ansökningar där genus beaktades och/eller det fanns ett genusperspektiv men som inte markerats av den sökande forskaren. Denna genomgång gav ytterligare två ansökningar där genus och/eller genusperspektiv beaktades men som inte markerats av den sökande. För att förenkla valde vi att benämna även dessa som genuskryssade. Det totala antalet ansökningar med genuskryss, som omfattas av denna uppföljning, uppgår till 199.

Antal granskade ansökningar

Sammanfattningsvis inkom till UVK 2004 315 ansökningar för beredning varav 197, dvs. 62,5 procent, var genuskryssade. Medräknas de två ansökningar som av oss klassats som genusansökningar är antalet 199, eller 63 procent av det totala antalet. Fördelningen mellan bidragsformer framgår i tabell 1.

Tabell 1: Genuskryssade ansökningar fördelade på bidragsform

Bidragsform	Genuskryssad av forskaren	Genuskryssad av utvärderarna	Summa
Projektbidrag	161	2	163
Planeringsbidrag	15		15
Nätverk	4		4
Forskarskola	3		3
Forskningsassistent tjänst (Foass)	14		14
Summa	197	2	199

Klassificering av ansökningar

För att kunna undersöka hur de sökande tolkat begreppen genus och genusperspektiv granskades samtliga forskningsansökningar med genuskryss. Varje ansökan klassificerades varje ansökan enligt den tregradiga skala, (se tabell 2) som tagits fram av Ganetz (2005).

Tabell 2: Visar uppföljningens kategorier genusforskning, genusperspektiv och genusaspekter samt hur de definieras och avgränsas.

Kategorier med	Beskrivning genusinriktning
1) Genusforskning:	Studiet av genus står i centrum för projektet och anknyter till de teorier och metoder som utformats inom kunskapsområdet.
2) Genusperspektiv:	Parallellt med andra perspektiv analyseras och problematiseras genus i förhållande till hur det framställs, konstrueras eller "görs". Även här är forskarna väl insatta i forskningstraditionen med goda kunskaper om fältets teorier, metoder och empiri.
3) Genusaspekter:	I projektansökan är inte genus speciellt framträdande men dimensionen finns med. Vidare finns redogörelser som tyder på en viss medvetenhet om och beläsenhet i de teorier och metoder som används inom kunskapsfältet.
4) Utan genusinriktning	Denna grupp utgörs av ansökningar med genuskryss som inte uppfyller kriterierna för kategori 1-3.

I en relativt stor andel av ansökningarna anges att de avser att studera skillnader mellan pojkar eller flickor, kvinnor eller män utan att detta problematiserats. Detta är inte genusforskning utan istället studier av "kön som skillnad" vilket inte ska blandas samman med beteckningen "kön som variabel". Den senare beteckningen används ibland för att tala om att en studie inte är genusvetenskaplig, vilket kan vara vilseledande och ibland till och med felaktigt. Kön som variabel förekommer i stora statistiska material på vilka man genomför kvantitativa analyser. Kvantitativa analyser kan mycket väl vara genusforskning, det kommer inte an på metoden om en analys är genusvetenskaplig eller ej utan om och hur kön studeras. För att det ska bli en genusvetenskaplig studie behöver kön problematiseras, begreppsliggöras och teoretiseras. Studier som enbart avser oproblematiserade skillnader mellan könen bör ej inordnas under begreppet genusforskning.

För det andra är klassificeringen av projekten gjord på insända projektbeskrivningar och de slutsatser som dras bygger på det materialet. Senare i rapporten förs en diskussion om forskarnas goda respektive bristande kunskaper inom det genusvetenskapliga fältet, där vi menar att den stora majoriteten av de forskare som söker, tycks sakna erforderliga kunskaper. Naturligtvis är det möjligt att de sökande kan ha mer djupgående kunskaper men då detta inte redovisas antar vi att så inte är fallet.

Genomgång av beredningsprocessen

Nästa steg i uppföljningen var att undersöka och analysera hur ansökningarna blivit bedömda i beredningsgrupperna samt ta reda på kompetensen bland forskarna i dessa grupper för att göra dessa bedömningar. Vidare undersöktes hur de aktuella ansökningarna klarat sig i konkurrensen med övriga projekt. Formellt hade UVK tre beredningsgrupper, som framgår av bilaga 1. Det inrättades 2004 även två temporära grupper för att bereda forskningsassistenttjänster (foass) och forskarskolor, de senare bereddes dock även i de ordinarie beredningsgrupperna. Uppföljningen av beredningsarbetet begränsades till de tre ordinarie beredningsgrupperna, vilka behandlade flertalet av de genuskryssade ansökningarna, 181 av de 199. Fördelningen mellan beredningsgrupperna framgår av tabell 3.

Utgångspunkten för hur ansökningarna blivit bedömda av beredningsgrupperna tog vi i de skrivningar som fanns på blanketten för bedömningar under rubriken "randvillkor" eftersom det här gick att utläsa omdömen. "Randvillkor" angavs på samma blankett som bedömningen av projektens vetenskapliga kvalitet, utbildningsvetenskaplig relevans samt det samlade omdömet.

Beredningsgruppernas genuskompetens undersöktes genom sökningar dels av publikationer i Libris, dels av ledamöternas CV som fanns tillgängliga på hemsidor för respektive ledamöters universitet. Här kan det vara värt att notera att uppföljningen avser 2004, medan de kompetensområden som ledamöterna anger på sina hemsidor har ett senare datum.

Enkät till ordförande

För att få en större klarhet kring själva beredningsprocessen sändes även några frågor till respektive beredningsgrupps ordförande (se bilaga 2). Det var möjligt att anlita externa "genusbedömare" i beredningsarbetet. Så skedde dock inte år 2004.

Success rate

Slutligen genomfördes beräkningar av så kallad "success rate", det vill säga uträkningar av hur väl de genusrelaterade ansökningarna klarat sig i konkurrensen med andra projekt utan genusanknytning.

RESULTAT – KVALITATIVA OCH KVANTITATIVA, MED REFLEKTIONER

Som framgått ovan inkom till UVK 2004 totalt 315 ansökningar varav 62,5 procent hade genuskryssats av forskaren. Med de ytterligare två som vi identifierade ökar procentsatsen till 63. I jämförelse med VRs ämnesråd hade UVK i relativa tal den största andelen genuskryss, dock dominerade ämnesrådet för Humaniora Samhällsvetenskap (HS) antalsmässigt med sina 508 kryss (49 procent). (Ganetz, 2005).

När uppföljningen inleddes framstod det, med andra ord som om genusforskningen hade en stark ställning inom Utbildningsvetenskap, något som var fullt rimligt då forskningsfältet borde vara såväl intressant, relevant som nödvändigt att studera ur ett genusperspektiv. Hur pass väl procentsatsen överensstämde med de faktiska förhållandena, det vill säga ifall det inom det utbildningsvetenskapliga forskningsfältet bedrevs forskning där genuskonstruktioner studerades och där det anlades ett genusperspektiv i projekten, behövde emellertid undersökas närmare.

Fördelning av ansökningar efter genusinriktning

Av intresse blev att undersöka hur många av de genuskryssade projekten, utifrån ansökningarna som kunde anses vara genusforskning och/eller ha ett genusperspektiv enligt de framtagna kategorierna, som redovisades i metodkapitlet (se tabell 2). Dessa ansökningar lästes igenom och klassificerades i enlighet med de olika kategorierna. Varje nivå summerades och procentsatser beräknades. Vad som framkom vid denna klassificering var att det i materialet fanns en betydande spännvidd, från projekt som i hög grad anknöt till de teorier, begrepp och metoder som utformats inom kunskapsfältet, till projekt där vare sig genus eller kön överhuvudtaget nämndes, trots att de var genuskryssade, vilket vi återkommer till. En sammanställning, finns i tabell 3 nedan.

Tabell 3: Sammanställning av klassificering av genuskryssade ansökningar uppdelad på beredningsgrupp och sammanlagt i faktiska tal och i procent.

Genuskryss (n=199)	Kategori 1 Genusforskning	Kategori 2 Genusperspektiv	Kategori 3 Genusaspekt	Kategori 4 Ej genusinriktning
UVK 1 (62)	2	3	18	39
UVK 2 (52)	1	4	10	37
UVK 3 (67)	6	3	11	47
UVK 4 (15)	1	0	2	12
UVK 5 (3)	0	0	1	2
Totalt antal (n=199)	10	10	42	137
Procent	5	5	21	69

Vad säger då tabellen om genusforskningen inom Utbildningsvetenskap det aktuella året? Beroende av var gränserna dras är tabellen möjlig att tolka på olika sätt, vilket även påverkas av vad den jämförs med.

Genusforskning

Kategori 1 motsvarar "genusforskning" och utgör fem procent av de 199 genuskryssade ansökningarna. Mellan projekten i denna kategori finns en tematisk variation från studier av vuxna kvinnor inom IT-branschen till analyser av små pojkar i förskola och skola. De är emellertid likartade så till vida att de har väl utvecklade beskrivningar av teori, metodik och empiri med referenser till relevant forskningslitteratur. Merparten av de sökande är välkända genusforskare, vilka dessutom har ett stort antal publikationer inom fältet. Flera av dessa projekt beviljades forskningsmedel vilket indikerar att de har en hög vetenskaplig kvalitet.

Genusperspektiv

Kategori 2, "genusperspektiv" är en lika stor grupp (fem procent) som den förra. I dessa ansökningar finns genus parallellt med andra perspektiv. I ett projekt avser man att undersöka föreställningar inom lärarutbildningen i förhållande till kön, klass och etnicitet och lärande. Alltjämt är beskrivningar av teori, metodik och empiri väl utvecklade partier i ansökan. Även här har forskarna flera publikationer inom det genusvetenskapliga fältet.

Genusaspekt

Ansökningar som kategoriserats som 3, "genusaspekt" utgör den näst största gruppen i det undersökta materialet (21 procent) av de genuskryssade ansökningar. Här framgår det att den sökande känner till att det finns ett genusvetenskapligt forskningsfält och några referenser lyfts fram utan att det i ansökan på ett lika grundligt sätt som de tidigare integreras och utvecklas. I några fall anger de sökande att det är det utbildningsvetenskapliga fältet som står i fokus och att genus endast utgör en aspekt av detta.

Ej genusinriktning

Den absolut största gruppen av de genuskryssade ansökningar (69 procent) har samlingsbeteckningen "ej genusinriktning". Denna kategori kan dock delas upp i "kön som skillnad" (54 procent) och "oklar betydelse av kön" (15 procent). Vad som utmärker "kön som skillnad" är att i dessa ansökningar anger den sökande att hon eller han avser att undersöka skillnader mellan flickor och pojkar eller kvinnor och män utan att detta problematiseras. Vanligtvis återfinns detta redovisat i slutet av projektbeskrivningen utan att det för övrigt relateras till innehållet i ansökan.

I kategorin "oklar betydelse av kön" (15 procent) har de ansökningar sorterats som markerat ett genuskryss men där överhuvudtaget inte genus eller genusperspektiv och inte heller kön förekommer i projektbeskrivningen. Det har därför inte varit möjligt att ge en mer detaljerad klassificering. Varför de valde att genuskryssa sina ansökningar utan att sedan följa upp det i projektbeskrivningen är oklart.

Summeras kategorierna 1-3 erhålls en del som upptar knappt en tredjedel (31 procent) av de genuskryssade projekten och där de sökande är insatta i den genusvetenskapliga forskningstraditionen. Skärps kravet på vad som ska anses vara genusforskning till att endast omfatta kategori 1 och 2 blir siffran tio procent.

Ganetz (2005) uppföljning av genuskryssade ansökningar ställda till HS visade att det var 36 procent av de genuskryssade projekten som kunde kategoriseras som genusforskning och genusperspektiv. Motsvarande siffra inom Medicin var 12 procent enligt Carlstedts (2007) uppföljning. I båda fallen ligger UVK lägre än både HS och M. Utifrån tillgängligt material kan vi inte ge någon enkel förklaring till varför siffrorna är lägre för UVK.

Gränsdragning – genusforskning eller ej

Frågan om gränsdragning av vad som är genusforskning och inte är mycket känslig, skriver Thurén (2003). En alltför sträng gränsdragning kan leda till att lovande resonemang hämmas. Många har också genom åren haft erfarenhet av fruktlösa diskussioner som handlat om att vilja exkludera vissa riktningar, forskningsansatser eller frågeställningar. Enligt Thurén (ibid.) finns det idag en konsensus om att alla som på ett seriöst sätt ägnar sig åt genusforskning bör integreras. Ett visst mått av gränsdragning är emellertid oundviklig, vilket blir än mer betydelsefullt när det handlar om så allvarliga saker som forskningsmedel. I likhet med Ganetz (2005) menar vi att kunskap om fältet är en vattendelare. Inom genusforskningen förekommer såväl kvantitativa som kvalitativa studier av skillnader mellan könen. Det som skiljer genusvetenskapliga studier från att enbart studera kön som skillnad är att de problematiserar, begreppsliggör och teoretiserar de eventuella könsskillnaderna som framkommer, något som även ställs i förhållande till tidigare forskning som finns på fältet. De som vi har klassificerat som ”kön som skillnad” har inga sådana ambitioner beskrivna i sina projektansökningar och de kan därför inte heller sägas vara genusforskning.

Sammanfattningsvis

Trots att en klar majoritet av de sökande hade genuskryssat sina ansökningar, det vill säga att deras projekt berörde frågor som behandlade genus och ett genusperspektiv, visade det sig vid uppföljningen att merparten inte hade något sådant perspektiv och utifrån vad som framkom av deras projektbeskrivning dessutom tycktes sakna kunskaper om det genusvetenskapliga forskningsfältet. Genomgången av genuskryssade ansökningar visade att nästan en tredjedel av de sökande hade kännedom om att ett sådant fält existerade. En liten andel av ansökningarna kunde klassificeras som genusforskning och/eller genusperspektiv. I jämförelse med HS visade sig denna andel vara relativt låg och något lägre i förhållande till Medicin.

Beredningsprocessen

Nästa led i uppföljningen var att undersöka hur de aktuella ansökningarna bedömdes i beredningsarbetet. En viktig kontext som förmodligen, om än oklart hur, inverkat på själva beredningsförfarandet samt även påverkat vilka

typer av projekt som erhöll medel det aktuella året var att VR:s styrelse hade avsatt nio miljoner kronor i en särskild pott för projekt som:

- hade tvär- och mångvetenskaplig karaktär
- anlade ett genusperspektiv
- kunde betecknas som ”riskprojekt”¹

Det fanns med andra ord en speciell satsning på projekt som var tvär/genus/risk projekt där syftet från VR:s sida var att uppmärksamma projekt av de angivna slagen och deras behandling, något som sedan även kunde följas upp. Instruktionerna kring hur beredningen av dessa skulle gå till var utförliga. Det föreskrevs bland annat att beredningen av dem skulle ske inom det ordinarie beredningsförfarandet med ett minimum av särskild hantering. Beredningsgrupperna uppmanades vidare att vid granskningen markera samtliga projekt som avsåg något av de angivna specialområdena. En lista över projekt som kunde betecknas som tvär/genus/risk skulle upprättas. Den inbördes angelägenhetsgraden dem emellan gavs beredningsgrupperna fria händer att själva bestämma. Däremot betonades att den inbördes prioriteringen av projekt med genusperspektiv borde ske i samråd med någon representant från genuskommittén, något som enligt uppgifter aldrig skedde. (Vetenskapsrådet, 2004).

Beredningsgruppernas bedömning

Underlag för att studera beredningsgruppernas bedömning har utgjorts av blanketten som grupperna använder vid sin bedömning. Detta skriftliga material var inte helt enkelt att tolka eftersom beskrivningarna var knapphändiga. De kunde utgöras av alltifrån ett streck, några ord till någon rad. Dessutom uppvisade beredningsgruppernas bedömningar en relativt stor variation. Följande citat får illustrera den variation som fanns i materialets beskrivningar:

”Genusperspektivet finns med som ett inslag i analysen.”

”Det genusvetenskapliga perspektivet är starkt och forskarna är öppna för att genusaspekten kan bli en viktig tolkningsvariabel.”

”Forskarna fäster i sitt arbete avseende vid gender skillnader.”

”Genusperspektiv”

”Inga särskilda genusaspekter”

¹ Med riskprojekt avses projekt med osäker framgångspotential men som likväl verkar mycket intressanta.

Trots den knapphändiga informationen användes materialet för en jämförelse av hur våra kategoriseringar av projektansökningarna överensstämde med beredningsgruppernas. En tabell ställdes samman där våra klassificeringar i olika kategorier angavs i den ena kolumnen och beredningsgruppernas beskrivningar av projektens genus/genusperspektiv i den andra. Om ett projekt som av oss kategoriserats som "genusforskning" (kategori 1) och där det i beredningsgruppens material under randvillkor fanns angivet: *Projektet är ett exempel på genusforskning av hög kvalitet*, tolkades detta som att det fanns en överensstämmelse mellan vår kategorisering respektive beredningsgruppens omdöme. Samtidigt vill vi göra klart att det kan finnas felkällor men vi tror trots det att jämförelsen kan ge vissa indikatorer som kan vara viktiga att granska närmare.

Beredningsgruppsordförande

När ordförande i de tre beredningsgrupperna som här studeras (UVK 1-3) träffades den 6 oktober 2004 presenterades ett förslag på sex projekt som kunde komma i fråga till den speciella potten. Dessa utgjordes av tre genusprojekt, två mång- eller tvärvetenskapliga projekt och ett riskprojekt. Samtliga sex projekt beviljades sedan forskningsmedel.

Flera månader dessförinnan hade dessa tre beredningsgrupper, träffats och i protokollen från deras möten fanns det för varje beredningsgrupp en lista med samtliga projekt uppräknade. Överst på listan återfanns de projekt som hade högsta prioriteringen och övriga var förtecknade i fallande skala. Efter ett antal projekt hade ett streck dragits vilket markerade en gräns för vilka projekt som kunde erhålla medel, "inom de befintliga ramarna". Ovanför linjen hade varje beredningsgrupp även markerat *ett* projekt med beteckningen "genus". Projekten i fråga hade höga betyg på vetenskaplig kompetens och utbildningsvetenskaplig relevans och samtliga erhöles sedan medel. Forskningsmedel beviljades även för andra projekt, som hade ett genusperspektiv, men som inte var markerade med genus i den aktuella listan.²

Det kom att visa sig att beredningsgrupperna sinsemellan inte hade haft någon enhetlig linje i förhållande till hur många projekt som hade markerats. Detta trots att det i instruktionerna föreskrevs att *alla* projekt som kunde betecknas som tvär/genus/risk skulle markeras. Endast UVK 2 följde instruktionerna, i deras protokoll var det noggrant markerat vilka projekt som kunde kategoriseras på ett sådant sätt. Medan UVK 1 endast markerade ett fåtal och UVK 3 hade markerat några fler i sina protokoll. I förhållande till de 199 ansökningar som varit föremål för denna studie hade, enligt vår mening, UVK 1 och 3 fler projekt som borde ha varit markerade som genusprojekt.

² Beredningsgrupp 1, protokoll 2004-09-09; Beredningsgrupp 2, protokoll 2004-09-15; Beredningsgrupp 3, 2004-09-08-09

Efter att ha analyserat beredningsprocessen kring de aktuella ansökningarna kvarstod alltjämt en rad frågor, framförallt vilka diskussioner som förts under beredningsgruppernas sammanträden. Hur *uppfattade* de genusforskningen generellt och de genuskryssade ansökningarna specifikt? *Upplevde* de att de hade tillräckligt med kompetens för att bedöma dem? Även om det framstod som att det hade saknats ett enhetligt system vid bedömningen av genus i ansökningarna var det likväl intressant att ta reda på om så var fallet? För att erhålla en bättre förståelse av beredningsprocessen skickades en enkät till ordförande i beredningsgrupperna 1-3, varav två svarade. De svarade att det inom de båda beredningsgrupperna funnits ett stort intresse för genusfrågor och båda uttryckte att studier av genus hade mycket att erbjuda det utbildningsvetenskapliga fältet. Detta formuleras av en ordförande på följande vis:

"Genus är konstitutivt för lärande, identitetsformering och för organiseringen av lärande i alla kontexter. Skolan är också könad i en mängd avseenden; vad gäller lärarsammansättning, skolprestationer, rekrytering till olika utbildningar mm."

Beträffande beredningsgruppernas kompetens, menade ordförandena att de hade kompetens i den egna gruppen för att göra adekvata genusvetenskapliga bedömningar av projekten. På frågan om de hade haft något system vid klassificeringen av ansökningarna svarade den ena ordföranden att de hade skiljt mellan genusforskning och forskning med ett genusperspektiv. Den förra sågs som forskning som systematiskt arbetade med de genusteoretiska begreppen och som visade en god metodkunskap medan beteckningen genusperspektiv användes på de projekt som avsåg att undersöka skillnader mellan könen, något som sedan inte underbyggdes med genusteoretiska utgångspunkter.

Den andra ordföranden svarade något mer övergripande och tog samtidigt upp en annan tråd. Enligt denna beredningsgrupps ordförande inkom det mycket få projekt som hade ett i kvalificerad mening genusteoretiskt perspektiv. Så här skriver personen ifråga:

Problemet med ansökningarna till vår prioriteringsgrupp ... är att de endast i undantagsfall har ett genusteoretiskt perspektiv. Vad sökande gör i stor utsträckning är att man åberopar genus som viktigt och centralt, men det man konkret kommer att studera (i de flesta fall) är skillnader mellan pojkar och flickor alternativt män och kvinnor i en tämligen enkel, deskriptiv mening. Det är mycket få av ansökningarna som har ett i kvalificerad mening genusteoretiskt perspektiv och som syftar till att bidra till den teoretiska utvecklingen av sådana perspektiv. Det förekommer sådana ansökningar, men de är i mycket klar minoritet bland dem som åberopar genus som forskningsintresse.

Vad som framgår av det ovan beskrivna är att beredningsgrupperna hade kriterier för hur de bedömde den kvalitativa nivån hos de genuskryssade ansökningarna, men att dessa inte varit enhetliga. De hade dragit en gräns mellan projekt som betraktades som genusforskning och projekt där endast kön som skillnad beaktades, något som inte sågs som genusforskning. Olyckligtvis gav en beredningsgrupp även de projekten beteckningen "genusperspektiv". Här finns huvudförklaringen till den diskrepans som återfanns mellan vår kategorisering och de bedömningar som beredningsgrupperna gjort under randvillkor.

Också den andra tråden som den ena ordföranden tar upp kan vara värd att beakta. Är det verkligen så att det är få ansökningar som inkommer till UVK med "ett i kvalificerad mening genusteoretisk perspektiv"? Återigen beror det på vad detta jämförs med. I uppföljningen visar det sig att åtminstone tio procent av de 199 ansökningarna, kunde klassificeras som genusforskning/genusperspektiv. (Se tabell 3). I jämförelse med HS är den emellertid mycket låg. Oavsett vad, borde den låga andelen föranleda UVK att mera direkt rikta sig mot forskare aktiva inom det genusvetenskapliga fältet för att stimulera fler att söka, så att fler ansökningar med en hög genusvetenskaplig kvalitet nivå kan komma i fråga för bedömning.

Beredningsgruppernas genuskompetens

En av Vetenskapsrådets övergripande målsättningar är att stödja den kvalitativt bästa forskningen. Granskningen av projektens vetenskapliga kvalitet är därför en central process som hos VR sker enligt ett så kallat "peer review" system, det vill säga att forskare med gedigna och väl dokumenterade kunskaper inom det aktuella fältet gör bedömningarna. Utifrån denna uppföljning är ledamöternas genuskompetens av intresse att speciellt beakta.

I likhet med andra forskningsfält har det Utbildningsvetenskapliga fältet en bredd vad gäller forskningsområden som fokuseras. För en enskild forskare är det därför omöjligt att ha lika djupgående kunskaper inom alla områden. Istället är en specialisering nödvändig och oundviklig. I en beredningsgrupp behöver specialiseringen inte vara något problem men den behöver beaktas så att de olika ledamöternas kompetenser kompletterar varandra. De tre beredningsgrupper, som här studerats, beskrivs i beredningshandboken som framgår nedan. Det kan vara värt att notera att genus som ett kompetensområde inte anges för någon av beredningsgrupperna:

Beredningsgrupp 1: "Gruppens kompetens finns inom didaktiska frågor som rör IT, naturvetenskap, samhällsvetenskap och kulturvetenskap. Andra

områden är lärande i arbetslivet/livslångt lärande, frågor om lärares arbete och lärarutbildning samt generella pedagogiska frågor.”

Beredningsgrupp 2: ”Gruppens kompetens finns inom forskning om bildning, värdegrund, kunskapsfilosofi samt det konstnärliga kunskapsfältet är gruppens centrala kunskapsområden.”

Beredningsgrupp 3: ”Gruppens kompetens finns inom lärande, utveckling, socialisation som allmänna teman, kultur och kommunikation, språk och språkutveckling, identitetsforskning, läs- och skrivsvårigheter, normalisering och marginalisering i institutionella sammanhang.”

Den genomgång som vi gjort av ledamöternas vetenskapliga publikationer och hur de presenterar sig själva på egna hemsidor visar emellertid att varje beredningsgrupp åtminstone har en person som har genusvetenskaplig kompetens. Varför det inte har angivits att det finns genusvetenskaplig kompetens går inte att svara på utifrån tillgängligt material.

Genuskommitténs kategoriseringar jämfört med skrivningar under randvillkor

För att få en bild av hur beredningsgrupperna bedömt de genuskryssade ansökningarna genomfördes en jämförelse mellan våra kategoriseringar i förhållande till de skrivningar som beredningsgrupperna gjort under rubriken randvillkor. Under denna rubrik gick det att utläsa vad projekten fått för bedömning. Rubriken randvillkor återfanns på samma blankett där även utlåtanden om vetenskaplig kvalitet, utbildningsvetenskaplig relevans samt ett samlat omdöme redovisades. Skrivningarna under rubriken var kortfattade och uppvisade en stor variation, som redovisats ovan.

Jämförelser med projekt av kategori 1 Genusforskning och 2 Genusperspektiv:

För projekt som vi hade klassificerat som genusforskning respektive genusperspektiv, som av oss sorterats in under kategorierna ett respektive två har vi och beredningsgrupperna gjort likartade bedömningar. Det vill säga att beredningsgrupperna här hade formulerat sig på ett sådant sätt som gick att tolka som att de bedömde dem som starka genusvetenskapliga projekt. Nedan följer exempel på skrivningar som fanns under rubriken randvillkor: ”Projektet har ett tydligt och väl genomarbetat genusperspektiv”, ”Projektet är ett exempel

på genusforskning av hög kvalitet.”, ”Projektet har i ansökan explicit formulerat ett genusperspektiv i arbetet där det är tydligt att ett sådant är relevant.”.

Jämförelser med projekt av kategori 3 Genusaspekter

När vi jämförde bedömningar av kategori 3 med uppgifter lämnade under randvillkor fann vi både likheter men också tendenser på att bedömningarna gick isär. Följande citat är exempel på vad som kan ses som en överensstämmande bedömning: *”Genusperspektivet utgör en integrerad del i analysen men är särskilt framträdande i delstudie 3 där mansdominerade och kvinnodominerade yrken undersöks”*. Det andra exemplet utgör en särskiljande bedömning: *”Det genusvetenskapliga perspektivet är starkt och forskarna är öppna för att genusaspekten kan bli en viktig tolkningsvariabel”*.

Jämförelser med projekt av kategori 4 genuskryssad men ”ej genus”

Diskrepansen ökade betydligt för de ansökningar som vi bedömt som ”ej genus”, och beredningsgruppernas skrivningar. Men inte bara våra och beredningsgruppernas bedömningar skilde sig åt utan det fanns även variationer mellan beredningsgrupperna. Denna variation tydliggjorde att beredningsgrupperna inte använt något enhetligt system för genusvetenskaplig bedömning av ansökningarna.

Sammanfattningsvis visade jämförelsen mellan vår kategorisering och beredningsgruppernas skrivningar att det fanns en god överensstämmelse mellan våra olika bedömningar i förhållande till projekt som utgjorde genusforskning och genusperspektiv (kategori 1 och 2). Det fanns en diskrepans mellan våra respektive beredningsgruppers bedömningar när det gäller kategori 3, genusaspekter. Denna skillnad ökade ytterligare i förhållande till de projekt som vi bedömt som ”ej genus”. Dessutom fanns en diskrepans i bedömningarna av genus mellan beredningsgrupperna. Något som kan förklaras av att ett enhetligt system för genusvetenskapliga bedömningar inte tillämpats.

Success rates för genusansökningar

Hur väl klarade sig då genusrelaterade ansökningar i konkurrensen med övriga, icke genusrelaterade ansökningar, som beviljades medel? De an-

sökningar som av oss klassificerats som genusforskning och genusperspektiv (kategori 1 och 2) hade en success rate på 20 procent. Om genusaspekter (kategori 3) medräknas sjunker success rate till 17,7 procent. Men jämfört med success rate för samtliga forskningsansökningar inom utbildningsvetenskap det aktuella året (14,6 procent) kan utfallet anses vara mycket bra.

Fyra av de 20 projekt som klassificerades i kategorierna genusforskning/genusperspektiv erhöll forskningsmedel. Tre av dessa fick markeringen genus och blev därmed placerade på den lista över projekt som senare fick forskningsmedel från den speciella pott som VRs styrelse hade inrättat.

Frånvaro av genus minskar inte vetenskaplig kvalitet eftersom beredningsgrupperna la större vikt vid den utbildningsvetenskapliga relevansen. Detta är heller inte anmärkningsvärt, då det faktiskt var ansökningar ställda till UVK. Dock kan det vara värt att uppmärksamma att bedömningen av den vetenskapliga kvaliteten, enligt vår mening, inte beaktade kvaliteten i genusforskningen. Ansökningar som vi klassificerat i de lägsta kategorierna, ej genus, tycktes med andra ord inte dra ned det vetenskapliga helhetsomdömet.

Tabell 5: Ansökningar som erhöll medel fördelade på bidragsform

Bidragsform	Totalt antal ansökningar	Totalt antal beviljade	Varav ansökningar genusforskning, genusperspektiv, genusaspekter (kategori 1-3)	Varav ansökningar "ej genus"	Totalt antal beviljade i procent av totala antalet i gruppen
Projektbidrag	242	33	9	24	13,6
Planeringsbidrag	30	4	0	4	13,3
Nätverk	13	3	1	2	23
Forskarskola	5	2	1	1	40
Forskningsassistent					
Tjänst (Foass)	25	4	0	4	16
Summa	315	46	11	35	14,6

Tabell 6: Andel ansökningar som erhöill forskningsmedel uppdelade per kategori

Kategorier inom genus	Inkomna ansökningar	Beviljade	Success rate i procent inom resp. grupp
1. Genusforskning	10	2	20
2. Genusperspektiv	10	2	20
3. Genusaspekter	42	7	16,6
4. Ansökningar utan genus (med eller utan kryss)	253	35	13,8
Totalt	315	46	14,6

SLUTSATSER OCH FÖRSLAG

Denna uppföljning av 2004 års forskningsansökningar till UVK genomfördes under sommaren 2006. Trots en del felkällor som fanns i materialet var det både intressant och lärorikt att kunna tränga djupare in i en av forskningens kanske mest centrala delar; forskningsansökningar samt beredningsprocessen kring dessa som resulterade i beslut om beviljande eller avslag av forskningsmedel. I denna uppföljning har vi speciellt granskat hur ansökningar med genuskryss hanterades i denna process.

Till UVK inkom det aktuella året 315 ansökningar om projektmedel varav 197, det vill säga 62,5 procent var genuskryssade. Vi fann därutöver ytterligare två ansökningar som, enligt vår mening borde ha genuskryssats. Betydligt fler än hälften av de ansökande forskarna hade kryssat i att deras projekt behandlade frågor som rörde genus och genusperspektiv. Var då detta en indikator på att genusforskningen var stark inom det utbildningsvetenskapliga fältet?

Den kvalitativa genomgången av ansökningarna visade på en stor spännvidd i förhållande till vad de sökande lagt för betydelse i sitt genuskryss. Nio procent av de genuskryssade ansökningarna kunde klassificeras som *genusforskning* eller att de anlade ett *genusperspektiv*. Inkluderas även ansökningar med *genusaspekter* framkom att de sökande i en knapp tredjedel av ansökningarna hade kännedom om det genusvetenskapliga fältets teorier, metoder och begrepp. Den stora majoriteten, 69 procent, av de sökande tycktes emellertid ha bristfälliga kunskaper om detta forskningsfält. Till exempel angavs i 54 procent av de genuskryssade ansökningarna att de tänkte studera skillnader mellan könen utan att det problematiserades och ej heller för övrigt integrerades i ansökan, vilket därmed inte kunde betraktas som genusvetenskapliga studier.

Tio procent av ansökningarna klassificerades som genusforskning/genusperspektiv, något som visade sig vara en förhållandevis låg siffra i jämförelse med vad tidigare uppföljningar inom andra ämnesområden. Inom HS var motsvarande siffra 36 procent medan den inom Medicin var den 12 procent.

Uppföljningens syfte var även att undersöka beredningen av genusansökningarna. För att utröna hur de blivit bedömda genomfördes en jämförelse mellan våra kategoriseringar av projekten och beredningsgruppernas bedömningar av dem. I förhållande till projekt som enligt vår kategorisering klassificerats som genusforskning och genusperspektiv fanns en god överensstämmelse. Diskrepansen tilltog emellertid i övriga kategorier. Kompetensmässigt fanns i varje beredningsgrupp åtminstone en ledamot som var

genusvetenskapligt kompetent, att beredningsgrupperna besatt en sådan kompetens framgick emellertid inte i presentationen av beredningsgrupperna i beredningshandboken.

Slutligen visade det sig att de genuskryssade ansökningarna klarade sig relativt bra i konkurrensen med de övriga. För de 20 ansökningar som av oss klassificerades som genusforskning/genusperspektiv var success rate hela 20 procent.

Vid beredningsprocessen lades störst vikt vid vetenskaplig kvalitet och utbildningsvetenskaplig relevans. Bedömningen av den vetenskapliga kvaliteten påverkades emellertid inte av att den genusvetenskapliga nivån var låg.

Avslutningsvis:

Uppföljningen är gjord 2006 på materialet från beredningen 2004. Vi har vid arbetet med rapporten funnit att det idag hos UVK finns både intresse och kompetens i förhållande till genusfrågor, vilka sannolikt var lägre 2004. Alltjämt finns ett behov av att UVK kvalitetssäkrar bedömningarna genom att dels använda den indelning i de kategorier som nu finns framtagna dels att utarbeta enhetliga och klart definierade kriterier, något som även kan skapa en bättre överensstämmelse mellan beredningsgrupperna.

REFERENSER

Aasen, Petter, Prøitz Tine & Spord Borgen Jorunn (2005) *Utdanningsvitenskap som forskningsområde – En studie av Vetenskapsrådets støtte til utdanningsvitenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet

Carlstedt, Gunilla (kommande) *Genusvetenskapliga projektansökningar inom Medicin – en uppföljning av Vetenskapsrådets beredning och utfall år 2004*

Ganetz, Hillevi (2005) *Genusvetenskapliga projektansökningar inom Humaniora-Samhällsvetenskap – en uppföljning av Vetenskapsrådets beredning och utfall år 2004*. Stockholm: Vetenskapsrådet

Gunnarsson, et. al. (2003) *Where Have All the Structures Gone? Doing Gender in Organisations, Examples from Finland, Norway and Sweden*. Stockholm: Stockholm University

Prop. 1999/2000:81 *Forskning för framtiden – en ny organisation för forskningsfinansiering*. Stockholm: Utbildningsdepartementet

Prop. 1999/2000:135 *En förnyad lärarutbildning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet

Prop. 2000/2001:3 *Forskning och förnyelse*. Stockholm: Utbildningsdepartementet

SOU (1999:63) *Att lära och leda*. Stockholm: Utbildningsdepartementet

SOU 2005:31 *Stödet till utbildningsvetenskaplig forskning – Betänkande av Utredningen om utbildningsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet

Wahl et. al (2001) *Det ordnar sig – Teorier om organisation och kön*. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (2004) *Handledning för beredningsarbetet 2004 – Riktlinjer för beredning av ansökningar inom utbildningsvetenskap*. Stockholm: Vetenskapsrådet

Thurén, Britt-Marie (2003) *Genusforskning – Frågor, villkor och utmaningar*. Stockholm: Vetenskapsrådet

BILAGOR

1 Beredningsgruppernas sammansättning 2004

Grupp 1

Ordförande:

Per-Olof Erixon, docent, Umeå universitet

Ledamöter:

Jan Johansson, professor, Luleå Tekniska Universitet

Heléne Lundkvist, professor, Lunds universitet

Solveig Mårtensson, universitetslektor, Lunds universitet

Torbjörn Tambour, docent, Stockholms universitet

Inger Wistedt, professor, Stockholms universitet

Sekreterare:

Birgitta Mattsson, Vetenskapsrådet

”Gruppens kompetens finns inom didaktiska frågor som rör IT, naturvetenskap, samhällsvetenskap och kulturvetenskap. Andra områden är lärande i arbetslivet/livslångt lärande, frågor om lärares arbete och lärarutbildning samt generella pedagogiska frågor.”

Grupp 2

Ordförande:

Eva-Lena Dahl, professor, Göteborgs universitet

Ledamöter:

Kenneth Abrahamsson, programchef, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap

Donald Broady, professor, Uppsala universitet

Gunn Engelsrud, försteamanuensis, Universitet i Oslo

Lars Lindström, professor, Lärarhögskolan i Stockholm

Tore Nordenstam, professor em, (Bergen)

Sekreterare:

Kerstin Nordstrand, Vetenskapsrådet

”Gruppens kompetens finns inom forskning om bildning, värdegrund, kunskapsfilosofi samt det konstnärliga kunskapsfältet är gruppens centrala kunskapsområden.”

Grupp 3**Ordförande:**

Roger Säljö, professor, Göteborgs universitet

Ledamöter:

Peter Aronsson, professor, Linköpings universitet

Shirley Booth, professor, Lunds universitet

Anna Hallgren, programledare, Verket för innovationssystem

Moira Linnarud, professor, Karlstads universitet

Ingegerd Tallberg-Broman, professor, Malmö Högskola

Gaby Weiner, professor, Umeå universitet

Leif Östman, universitetslektor, Uppsala universitet

Sekreterare:

Ann-Margret Lindberg, Vetenskapsrådet

”Gruppens kompetens finns inom lärande, utveckling, socialisation som allmänna teman, kultur och kommunikation, språk och språkutveckling, identitetsforskning, läs- och skrivsvårigheter, normalisering och marginalisering i institutionella sammanhang.”

2 Brev och frågor till beredningsgruppernas ordförande

Till ordförande,
Beredningsgrupper 1, 2 och 3,
Utbildningsvetenskapliga kommittén

På uppdrag av Vetenskapsrådets kommitté för genusforskning, genomförs en uppföljning av de så kallade genuskryssade ansökningarna ställda till den Utbildningsvetenskapliga kommittén (UVK) år 2004.

Denna uppföljning är den tredje i sitt slag, tidigare har det gjorts uppföljningar av motsvarande ansökningar inom ämnesråden HS och Medicin. I likhet med de tidigare är syftet med denna uppföljning att ta reda på hur många ansökningar som var genuskryssade, att undersöka hur genus och genusperspektiv tolkats av de sökande samt att följa upp hur de genuskryssade ansökningarna bedömts i beredningsprocessen.

För att få en bättre förståelse av beredningsprocessen kring de aktuella ansökningarna behöver vi få svar på några frågor där vår förhoppning att ni så snart som möjligt kan besvara dem.

Med vänliga hälsningar

Susanne Andersson, fil. dr.
*Centrum för genusstudier
Stockholms universitet*

Lars Jalmert
*Ledamot i Vetenskapsrådet kommitté
för genusforskning
Pedagogiska institutionen/
Stockholms universitet*

Frågor att besvara:

- 1) Hur har ni inom beredningsgruppen definierat begreppen genus respektive genusperspektiv? Har det funnits någon diskussion?
- 2) Anser du att det i gruppen funnits tillräckligt med kompetens att göra bedömningar av de genuskryssade ansökningarna?
- 3) Hur anser du att intresset för perspektivet har varit i gruppen?
- 4) Har det funnits något enhetligt klassificeringssystem som markerat grad av genus eller liknande i de aktuella ansökningarna?
- 5) Tycker du att det vore önskvärt med ett sådant system?
- 6) Har du andra eller fler synpunkter tar vi gärna emot dem.

SUMMARY

The evaluation of gender research applications was previously carried out by the Swedish Research Council's Gender Committee. For the 2004 round of funding this was taken over by the appropriate Scientific Councils (Humanities & Social Sciences, Medicine, Natural sciences and Engineering Sciences) and the Committee for Educational Science. One of the aims of this follow-up report is to assess the effect of this change on gender research.

In order to expedite a follow-up report, applicants applying for funding were asked to tick a box on the application form if the proposed project involved "questions of gender or had a gender perspective". The formulation of this was rather general and open to interpretation in a number of ways by the applicants. It was not obligatory for applicants to tick the box, which many seemed to misunderstand: it was merely meant as a basis for carrying out a follow-up report of this ilk.

This follow-up report has been instigated on the initiative of the Swedish Research Council's Gender Committee and is the third follow-up report in a series covering the round of funding applications in 2004. In the first Hillevi Ganetz examined research commissioned within sections of the humanities and social sciences (Ganetz 2005); in the second Gunilla Carlstedt examined applications that fell within the field of medicine (Carlstedt, 2007). This, the third report, examines funding applications that were handled by the Education Science Committee in the spring of 2004. Focusing on the issue of gender, the committee looked at:

- How the term gender has been used and interpreted by applicants and members of the evaluation panel.
- The extent to which both applicants and members of the evaluation panel are qualified in Gender.
- What kind of success rate did applications with a gender angle have?

The UVK received 315 applications: 63 percent of these were marked as having a gender angle. After examining these applications it was decided that only 31 percent actually had a gender angle. A considerable percentage of the applicants were deemed to have insufficient expertise about the field of gender research. After studying the expertise of the members of the evaluation panels it was evident that each panel had at least one person who was a specialist in gender.

How did the gender applications fair in competition with the other applications which did not include a gender angle but were awarded funding? The applications with a gender angle had a success rate of 17.7 percent compared to an overall success rate of 14.6 percent for research applications within Education Science.

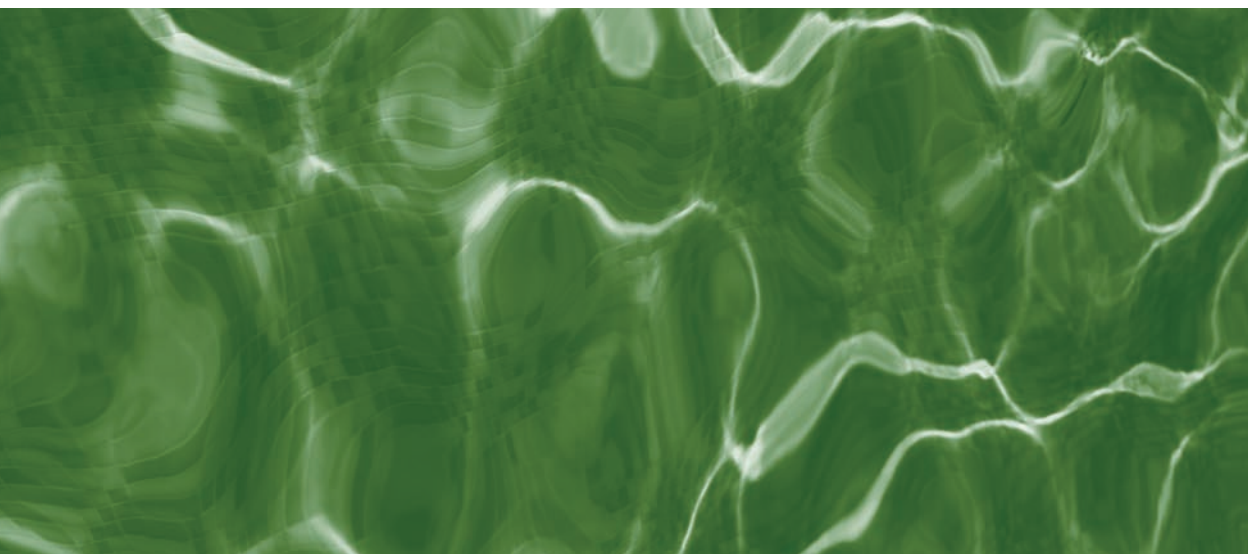
Ett av Vetenskapsrådets uppdrag är att främja genusforskning och verka för att genusperspektiv får genomslag i forskningen.

En tvärvetenskaplig kommitté, som är underställd Vetenskapsrådets styrelse, ska identifiera genusforskningens problem, pröva lösningar samt arbeta med frågor kring vetenskaplig kvalitet och internationalisering. Beredningen av ansökningar om medel till genusforskning och forskning med genusperspektiv sköts däremot av myndighetens fyra ämnesråd.

Hur har då den vetenskapliga kvaliteten hos genusrelaterade ansökningar bedömts? För att få en uppfattning om detta gjorde genuskommittén en uppföljning av 2004 års beredningsarbete inom utbildningsvetenskap.

Uppföljningen ger svar på frågor som:

- Hur har begreppet genus använts och tolkats av de sökande och i beredningsprocessen?
- Hur mycket genuskompetens finns hos de sökande och i beredningsförbandet?
- Vilken framgång anslagsmässigt hade ansökningar med genusinriktning ?

Regeringsgatan 56 103 78 Stockholm Tel 08-546 44 000 Fax 08-546 44 180 vetenskapsradet@vr.se www.vr.se

Vetenskapsrådet är en statlig myndighet som utvecklar och finansierar grundforskning av högsta kvalitet inom alla vetenskapsområden. Vetenskapsrådet arbetar med forskningsfinansiering, strategi och analys samt forskningsinformation. Målet är att Sverige ska vara en ledande forskningsnation.

ISSN 1651-7350

ISBN 978-91-7307-112-3
